

46803

Задужбине Косова

СПОМЕНИЦИ И ЗНАМЕЊА СРПСКОГ НАРОДА

Универзитетска библиотека
„НИКОЛА ТЕСЛА“-НИШ

ПРИЗРЕН – БЕОГРАД

угодника од века, амин; и да буде заједно са издајницима који су распели Господа и рекли: „Крв његова на нас и на деци нашој!” (Мт 27, 25), и од богодарованог нам венца да буде проклет, амин, амин, амин!

†*Стефан Други Урош, господин све српске земље и поморске*

ИЗД.: MS 71-73 (№ 71); ЗАК СПОМ. 606-607. ОРИГИНАЛ НИЈЕ САЧУВАН. УПОР.: Д. СИНДИК, КО ЈЕ АУТОР ОСНИВАЧКЕ ПОВЕЉЕ ХРАМА СВ. НИКОЛЕ У ХВОСНУ?, ИЧ 19 (1972) 67-77.

ИЗ ХИЛАНДАРСКЕ ПОВЕЉЕ КРАЉА МИЛУТИНА 1282 (?)

Стефан Урош II, Милутин, краљ Србије (1282-1321), потврђује манастиру Хиландару прилоге свога деде и оца и прилаже нове, вероватно 1282. године. Повељом се обнављају и допуњују старе даровнице, и то на основу краљевог договора са архиепископом Јевстатијем II, краљицом мајком Јеленом и „са свим епископима српским”, који се наводе појединачно. Помињу се села и родоци пчелара, са српским именом; из описа међа види се да је у хвостанској области било и поседа манастира Студенице, чија је оснивачка повеља иначе изгубљена.

(..)

Ово написа Краљевство ми како би сви разумели да хрисовуље што су их учинили дед и отац му Светој Богородици у Светој Гори, Хиландару, а у њима села и Власи и пасишта, обрете Краљевство ми једно избрисано, а друго изгубљено, те проверивши оно што су дали прародитељи и родитељи Краљевства ми уписах у овај хрисовуљ: село Ђурђевик, Петровик, Крушево, Книна, Рубач поток, Дрсник, Гребник, Гован, Долац, Трг, Книнац, Петрче, обоји Вранићи, Беличишти, Видење, а у тим селима два винограда, један у Крушеву, а други у Пећи, Штупељ више Пећи архиепископове, Захак на Бистрици и на њему пчелињак са пчеларима, а имена су им: Добрко, брат му Братослав, Брајен, Гнуса; и овим пчеларима да не буде никоје друге

работе, да су само пчелари; и пошто кроз неко време пропадне пчелињак, да га ти пчелари о свом трошку постављају. А у Призрену села: Сламодраже, Непробиште, Момуша, обе Хоче – Доња и Горња, и половина Добродољана, а друга половина – Свете Богородице Студеничке. А половина винограда у Желчиштима, а друга половина Свете Богородице Студеничке; пчелињак у Трновцима, ниже Доње Хоче, а уза њ два пчелара у Моравицама (..)

Због тога, видевши Краљевство ми да беше истрвен хрисовуљ господина ми оца ми великога Стефана Уроша, договори се Краљевство ми са архиепископом Јевстатијем Другим и с госпоњом матером мојом краљицом Јеленом и са свим епископима српским – епископом зетским Јованом, епископом рашким Филипом, епископом звчанским Данилом, епископом хвостанским Јованом, епископом хумским Јевстатијем, епископом призренским Дамјаном, епископом топличким Герасимом, епископом будималским Германом, епископом липљанским Андонијем, епископом скопским Николом, епископом дабарским Јованом, епископом моравским Кирилом – и преписах овај хрисовуљ Свете Богородице Хиландарске. И видевши Краљевство ми да не имађаше света црква пасиште у хвостанској земљи, дадох пасишта Лабићево. Међа му: како утиче Рибник у Дрим и од Рибника уз поток на Саспишта, право уз Козник по гребену како се камен ваља овамо и онамо, и на Велји врх преко Понора на Градиште, право на Рупе, у горње чело Горачева на пут, како води пут посред Горачева у Љубижњу, и како утиче Љубижња у Дрим. А ту међу обележи севаст Обрад Манијак.

(..)

И нађе Краљевство ми моја три човека на Горачеву, Ђурђица и Радослава и Продана, и придодох их пиргу својему да буду пчелари, да је свећа Спасу, и ослободих их од свих работа краљевских и црквених, као и Влахе горе записаних пастира, и да управља њима пиржанин калуђер, а друге работе да им не буде, осим пчеле да напасају (..)

†*Стефан у Христа благоверни краљ и самодржац свих српских земаља и поморских*

ИЗД.: MS 57-65 (№ 62); ЗАК. СПОМ. 389-390 (ДАТИРАНА ШИРОКО, 1282-98!).

XIV

СВЕТОСТЕФАНСКА ПОВЕЉА 1314-16.

Стефан Урош II Милутин, краљ Србије (1282-1321) оснива и дарива манастир св. Стефана Првомученика, звани Бањска, 1314-16. Сва села овог великог властелинства, на територији која се пружала од Зете до Косова (али већином у области Косова и Метохије), укупно око 75 села и заселака, и 9 катуна са око 514 породица, наведена су по имену и са својим међама, а помињу се и нека лична имена пчелара, попова баштиника и других. Ономастички подаци утврђују српски етнички карактер читаве области бањског властелинства.

У Тројици слављен, једини од искона Господ, отац милости и Бог сваке наде, који нема почетка нити крај очекује, пред којим у висинама анђелска и арханђелска бестелесна војинства око њега стојећи непрестаним гласима и неућутним славословљима величанствено појање изводе; од којег јединац Син, Господ наш Исус Христос, пре векова без почетка и без матере родивши се, опет у последња лета извршујући неизреченим промислом милостиу и човекољубиву икономију, на земљи из пречисте Деве

рођен јави се, показујући нам беспочетнога Бога Оца, творца неба и земље и сваке видљиве и невидљиве твари.

Но, о, свепречиста и неприступна Светлости, Оче благосрдачни, озари моје срце и просветли мој ум, омрачен многим мојим прегрешењима, да прогледам и да следим слатке поуке што их истинити Син твој и Бог наш Исус Христос у светом јеванђељу изговори онима који те љубе. »Ја«, рече, »од Бога Оца изиђох и дођох у свет« (Јн 16, 28). Због тога, »нека засветли светлост ваша пред људима, те да угледају добра ваша дела и прославе Оца вашег који је на небесима« (Мт 5, 16). И опет: »Који љуби мене, љубиће њега Отац мој« (Јн 14, 21), »и к њему ћемо доћи, и у њему ћемо се настанити« (Јн 14, 23); »јер«, рече, »где сам ја, ту ће и слуга мој бити« (Јн 12, 26). То обећа са сведочанством, рекавши: »Небо и земља проћи ће, а речи моје неће проћи« (Мт 24, 35). И потом, узносећи се са земље на небеса ка беспочетном свом Оцу, обећа онима који га љубе да ће бити с њима, рекавши: »Ја сам с вама, и нико вам ништа не може« (Мт 28, 20)!

И када су апостоли ова његова обећања стали проповедати, неверни Жидови камењем засуше Стефана. А он, све што је овде ни за што држећи, према блаженству што тамо предстоји, пун вере и Духа Светог, на небо погледавши

рече: »Гле, видим отворена небеса, и Сина човечијег где стоји с десне стране Бога« (ДА 7, 56)! Њему, дакле, Син Божји стојећи с десна пред Оцем јави се, не као слуга већ као владар и господар свих, приводећи к Оцу и чинећи неосетљивим тело његово што на доле вуче, и прослављајући Стефана више него Мојсија; јер, не као Мојсије што леђа Божја виде у камену (2 Мојс 33, 21–23), него пун Духа Светог, и у лицу као анђео, он виде мрачни облак ваздуха где се раздире, и јаче од сунчеве светлости тројичаском светлошћу обасјан, небеса отворена, и Оца где седи, и Сина где му живоносном десницом благодатни венац пре свих осталих пружа, и Духом Светим га узводи ка Оцу. Он, чист и непорочан, таквог виђења и таквих дарова достојан би ваистину, и пре свих жртву свету сам себе принесе Христу; камењем засут, каменоватеље своје љубљаше и за њих милост мољаше.

Због тога и ја, милостивог Владике милостивоме служи његовом, мноштвом грехова обложен и никако достојан милости, морам да притекнем ка твојој безмерној благодати, не уздајући се само у дела моја него од вере спасење очекујем, знајући тебе да имаш велику пучину милосрђа Господњег, да као што за каменоватеље твоје молио јеси Владику, и мене недостојнога начини сада достојна милости. И овде, дакле, покривај ме од различитих насртаја видљивих и невидљивих непријатеља, од душевних и телесних страсти, а тамо да ми се милостив помоћник нађеш!

А ви, љубљени оци и браћо, који господујете и владате, које Бог после нас буде изволео у отачаству нашем, поготову духовног у божаственог дара удостојени и заједничари тела и крви истинитог Бога, заслужитељи пресвете трпезе и саобедници вечере Христових тајни; сви заједно чувши о нашем Богу, беспочетном Оцу, и о јединородном и безвременом његовом Сину, и о благодати у пресветом и животворном његовом Духу, освештени и богоносни зборе, погледајте и на мени милосрђа Божија. Он је презрео моја прегрешења, те сам молитвама пресвете његове Матере, Владичице наше Богородице, и овога светог првомученика, апостола и архиђакона Стефана, и молитвама и благословом светих мојих прародитеља и родитеља, удостојен био да будем престоник и наследник њихов у отачаству нашем, Стефан Урош, и с Богом краљ и самодржац свих српских земаља и поморских, праунук светог Симеона Немање, и унук првовенчаног краља Стефана, нареченог у анђелском лику Симеон монах, и унук светог и равног апостолима богоносца, и наставника, и просветитеља све српске земље и поморске, и првог архиепископа Саве, а син великог краља Стефана Уроша, прозваног такође у анђелском лику Симон монах, њих који земаљским царством небеско царство купише, којима буди вечни спомен!

И ја, упознат с њиховим животом и старајући се да заповести њихове чувам неизменљиво и непоколебљиво, да као што сам у временом овом земаљском царству неразлучан био од њих, тако и у вечном небеском царству доброга наслеђа њиховог да не будем лишен; свом ватром душе и жудњом срца старајући се од телесног ка духовном, и од земаљског ка небеском, испуњено и узакоњено и утврђено од светих мојих прародитеља и родитеља потврђујући, и још неиспуњено испуњавајући; у томе и нађох храм овога светог првомученика, апостола и архиђакона Стефана, порушен и разорен, па га изнова саздах, и рекох да никако не буде архиепископији, ни митрополији, ни епископији, већ само игуманству за општежилиште монасима. Обнових га и испуних колико могућно би Краљевству ми у свакаким правима што беху на потребу светоме храму овом, а најпре у селима, овде пописаним; село Бањска, село Валач, село Жрновница, село Бресница, село Бање Поље, село Рударије, село Кориља (и са засеоцима), село Козарево, село Влчија, село Бирово, село Јелшаница, село Гњеждани, село Глбоко, село Копорићи, село Границаре,

село Дабрхава, село Селчаница, село Кошутото (а за ово даде Краљевство ми архиепископу да буде у Приморју), село Бистрица, село Влахиња, село Орјахово, село Трепча. И ова сва села са међама и са засеоцима њиховим.

А ово су тим селима међе: у студенац у Амбул; у други студенац под трг, отуда уз рат на брег, како пут води до крстова, и од крстова у црвену врбу, како се састају потоци на Гуштавици; и отуда преко у брег, и по брегу иза Видомирића у Медни поток, у Голо брдо, од Кошутото по брегу на цесту, по цести на Беле водице, и од Водица ка Госпођиној цркви, и од цркве на Обрадов брод, и по брегу на Градиште, и од Градишта на Орашац, и од Орашца у Лисо, од Лисога по врху у Гребље, и од Гребља по брегу поврх Војкова дола, и по брегу у Спасову цркву, и од цркве међу Војимислиће по развођу, међу Крабино и међу Мађеловиће, и међу Шиповиће у Преслоп, и од Преслопа по коси на планиницу, отуда на распуће и од распућа у Георгијеву цркву поврх Кашља по брегу у Златни камен, од Камена у Лескову воду, од Воде по брегу у Вратца, како пут води у Хромицу и у Градачац, у Опавштицу, у Добро брдо, у Георгијеву цркву, у Чрни врх над сенокос по брегу, у Преки лаз, у Бор, и од Бора у Ибар.

А ово су међе Копорићима: са Дољанима у Бели поток, у рат према Милотинову потоку, и по брегу у Котце, у Облик, у Модри мел, код Модрога мела у Црквице, и од Црквица у Баран.

А ово су међе Граничана: у Обрамовску главу, где се улива Чрнинов поток у Добруницу, поред Добрунице у рат, са рата у Висилаз, од Висилаза у Бању, од Бање поред Лисичјих равни уз рат, уз врх Копоритске планине, од врха планине падином до пута, од пута у Баран. И Баран заселак са свима међама.

А ово су међе Дабрхави: од Ибра у Прибој, уз брег у Вардишта, од Вардишта у Равништа, и од Равништа у Вели рат, од Рата у Градачац.

А ово су међе Селчаници: од Ибра у Узричу, код Узриче у Суху по брегу у Кукну, из Кукне уз брег поврх Борчани, како се камен ваља овамо и онамо у Бориковац, од Бориковца под планину уз брег, у Дабрхаву како Дабрхава упада у Ибар, и уз брег у Чрноглављу главу, у Галич, у Лисац, у Брезову главу, у Јакимово катуниште, над Козице у планину, отуда уз Ибар до Коталца, отуда уз рат, и на брег, од брега у крст, за који рече Господин Краљ Добреји и Мутиводи да га поставе.

А Рогозно цело са рудинама и са црвеним сопотским забелом, јер за црвени даде Краљевство ми цркви сопотској Камичници на Сјеницама, у један бор, од бора низ Суху Каменицу, и низ Каменицу у Ибар, и отуда низ Ибар у Брод дрежнички, и од Брода у Ладијани дел, у Модричу гробљу, од Модрче гробље у поток, у Бистрицу иза Слакове куће, отуда уз реку Бистрицу, у Бадњево доле, у Плочу и како Ракитовица под Градиште у Бистрицу упада, отуда у Растелницу, од Растелнице у Сашку реку, и од Реке како води коса више старих рупа, низ косу преко лапског пута у Стубал, и од Стубла у Мачужина селишта стара, под Дејлове оранице и под Главатове, у крст у Главатов, и од крста у Орјахово, у Страшну стену, од Стене по брегу у Липовицу, отуда у Чрношу, од Чрноше по брегу поред Клупне луке, и од Луке у Ситницу, у Дмитријеву цркву, и од цркве под град у исти Амбул.

И цркву светог Дмитрија под Звечањем са млином, и с њивом и с вртом.

И у Ситници пчеларе на Присојници: Брајислав с браћом и с децом, и са својим местима, село Михаличино, село Главотино.

Село Стрелац, а међе му: од млинога пута у мрамор и у глог, од глога уз брег међу Стрелац и међу Свибовац, поред Губавча потока у Камен, и у поток ниже Музаћевих кућа, у ону страну у студенац, уз брег међу Чиготово и међу, Дабрјевштицу, од Врбовца и од Дабрјевштице по брегу са

ШНААГО ДАНОВА
ПРОКЛЕТЬ НА МАДТ
ТЕМА...
✠
ЕШШМ
БНКАРНД
РЕРЕНГН

СВЕЧАНИ ПОТПИС КРАЉА МИЛУТИНА НА СВЕТОСТЕФАНСКОЈ ПОВЕЉИ

оне стране преко Кијерешког потока у Главу, од Главе ниже Рајкових кућишта у црквиште, од црквишта како развође води међу Пољанце и међу Рујишта, у Дмитрову цркву и у Вучију пољану, у Ланишни поток где спада у Микулштицу, отуда преким путем над Дмитрове куће на Кудрино цестом, над градиште брусничко, од градишта право по брегу чичавичком, како се камен ваља овамо и онамо, и у камени рат, са рата низ падину на лазе Мрежарева, отуда на Главицу, отуд опет на другу главицу, од главице на стара селишта храсничка где се потоци састају, од Главице ниже Братомирих лаза, где спада Присојнички поток у Ситницу. Отуда право уз Ситницу, у стрелачки брод, од брода у бару прилушку.

Село Плементино, а међе му: како бара води од пресеке у приштевски пут међу Плементино и међу Прилужје, а од јасеновика у малу локву, од локве у поток, на станишта краљевих свиња.

И пчеларе у Луговима: Обрад са децом, Никола с децом, Бојан с децом, Доброслав с децом, а међе им селу Зоранци и својим међама, отуда на Дуги луг, и у Широки луг, и у пут у локву и у велики трн.

И у Хвосну, село Гумништа, а међе му: од Плужина, од крушке бојатије низ поток у Кундеђ, од Кундеђа ка камени рат, и по коси путем, до пута кречетског како пут спада на Дупетине лазе, и низ пут низа Дидлових кућа у поток са ове стране Книне, на Типчању луку, и од луке по брегу уз Мратин поток, и у брег који води од Плужина противу Георгијеву винограду, у исту крушку бојатију.

Село Кострац и са ораницама краљевим, и са ратарима и са пчеларима.

Село Редобради, над рудницама, што је купљено од рудника и са својим међама.

Село Бање, а међе му: од Сухогрла у Љубшину луку, у Ракиту, у Венац, у Велију Рудину, у врата Градишту, и путем у Гложак, у Худач, низ Првош у Прапатни дол, од рудника на студенац у Дршков лаз, у Облу међу, и по развођу како се камен ваља ка бањама и ка рудницама, од Делчина у Дреновик, од Дреновика низ дол у пут према Клечиглави путем у брод.

И цркву свете Богородице на сухогрлској земљи.

Село у Кујавчи, Осојани, а међе му: од Шалиноваца у брод, с ове стране Придавка, и поред Придавка уз падину Храњевих лаза, од Белога поља и од Вериће све уз дол до преко цесте кучевске, поред раздоља од Тучепа и поред раздоља на Сумећницу, од Сумећнице у локву, од локве у преки пут који води у Осојане, уз пут у Препран, уз брег ка Војводиним кућама, ка пољанама, од пољана у дуб; а Ловчу потоку међа од Тучепа, од дуба под Војводине куће, преко потока и међу Лесковац како спада брег у дуб над пољану к Лесковцу, од дуба низ средњи брег, од брега кроз оранице у поток који тече међу Стефанове стубе у Ловач поток, и уз поток уз Ловач, од потока од коша с леве стране студенца, у локву над студенац, од локве право кроз њиве у Главичицу, од Главичице кроз Драгијине лазе уз пут и путем све уз брег, од брега преким путем у Ивању цркву, и од цркве до Ласова крста, путем како води ка Шалиновцу.

И у Расу, село Дежево, село Сути, село Беково. А ово су им међе: од Мишчића од реке у брег, од брега уз рат у стену, од стене по коси у Велију главу, од Главе по коси ка Богдановцу, отуда ниже Николине цркве у Спасову цркву, од цркве низ рат у реку, преко реке у Лешнички поток, и уз Грдијино брдо, од брда у Сађавач пут под Куријачу, и од пута у Главоч, и од Главоча низ рат по сред гвозда у велику букву, а около је гомила; отуда у Велију главу, и од Главе у Голубовића поток, отуда уз поток у стену, од стене низ рат како се камен ваља к Себемиљу, и право у Свињштицу, и низ Свињштицу до Млиништа, од Млиништа преко у Смрековицу, од Смрековице доле у Кале, преко потока на возник, и возником у стену поред брда у крајињу; отуда

преко у Белоглав, отуда уз Враскоњин поток, од потока у Јасикови рат поред бара; отуд на Крсте на доње, у Куријачу по брегу како је од раније међа код брега у Бучије, у горње чело Милетина дола у вратца осудња, и опет у друга вратца, и отуд над Купусов дол путем и више Осатне њиве у Дедац; од Дедца у рат и у брдо више Браторађа лаза, и у Страшивачки поток у доње чело, од Страшивца у Слатину, од Слатине у рат, и у гомилу код рата, и низ рат мимо Блажујеве куће код брега, и низ влаку у поток, а уз поток у Грабовачки поток, и поред потока у Медвеђу главу, од Главе низ поток, и од потока у студенац, отуда у Стефање брдо, у главицу под Плано брдо, отуда у Сени поток, и низ поток у реку, у Пнућу.

Село у Расу, Тушимља, и у Зети, Храстије: нађох записано од оца ми и матере, и с мојим хтењем ирици (?), да им се не изму осим невере; па пошто Краљевству ми изневерише, одузео сам им и записао цркви светог Стефана. А међе Тушимљи: од Дежева у Куријачу, по брегу на Ровце, у Калуђеров лаз, над Бучије путем у Вратца посред Жабрања лаза, у Осатну њиву, и по брегу на Дедац како се камен ваља, у Пожежену град, у Милосавље кућиште, у Дрен уз рат на Бело поље, како камен води овамо у локву, у пут који води од Прпора уз Враскоњ, у јасиковицу на Крсту.

И цркву светог Дмитрија у Бекову, и са селима: село Беково, село Полаз, село Хропалица. А ово су им међе: с Куријаче низ Грдин брег, и у доње чело Утјешина селишта, у пут преки у поток како пристаје у реку у Пнућу, на ону страну у Урав како се њиве састају у Лулежицу, по коси над Николину цркву, цестом у Петрч, и у рат по овој страни Трнова, у Близнац, како се камен ваља овамо и онамо, у поток низ лесковик како пристаје у Пнућу, и отуд уз поток, уз Волуји дол у Белоглавац, у Хвалчу главу, и преко реке поред Дворишта у горње чело по темени, у Мачковац, и уз поток мачковачки до цесте, у доње чело Трновог дола до потока, у Главоч, у Сађавач пут, у рат, у Куријач.

И заселак Србања, и Вратовина, и Драгорађ Поток.

И заселак на Даљетином ждребу земљу.

Село Драмићи што га је Харачуг држао и са својим међама. И Иван са децом и са селом својим на којем седи.

Село Павље, а међе му: од Белога потока уз Људску, у већну крушку, и у студенац у Славик, и у стену, од стене по брегу над Павље, у Бели поток, и како Бели поток упада у Људску.

И пчеларе у Људској и са њиховим местима.

И коваче на Корићама, и са својим селом.

И под Јелечем, село Гошево, а међе му: у студенац у Драгочај, отуд у средњу прседлину и у локву, и низ рат у реку у Знушу, од реке у расохати камен, и у ратац у оштри, од ратца право у камен у страни, и у стену у Пчелињу, од стене право у Драгорађ поток, и уз поток путем стрменичким у крушку, од крушке право у Гњилу, и од Гњиле путем по коси у Дубак, отуд низ средњи рат где се потоци састају, и отуд у локву, од локве у слатину, и од слатине право у поток, и уз поток, и опет у студенац Драгочај.

И на Јелашцима, село Јелићи, а међа му: од састава река у Градац, од Градца право путем поред Губавча потока у Прекоп, отуд по брегу покрај дола у трње, отуд по брегу у крушку, отуд по брегу у врбу, и у студенац, отуд у Спасово дубље, отуд низбрдо у састав потока и у врбу, и отуд преко брда у зовину, и низ зовину у Николину цркву, и од цркве уз реку, у Врачево дубље, и отуд у тиковски брег, и уз брег у брезје, и по брегу у грохот поврх Буковика, и с ону страну Буковика иза Чемерне пољане, у Хрељину пољану низбрдо у средње брдо, и у Враниће, у Звечку код Голога брда, у локву низ падину и у исти онај састав река под Градац.

И за села која су у духовној власти епископа будималског, дадох му Гацко и Пиву да бир себи бере, а круге да

узима по својој области како је и узимао; а другог дохотка ни глобе, ништа да не узима.

И у Плаву, село Крушево и с тргом, а међе му: у Вуков поток, отуд у Виситор, отуд по развођу међу Штирицу, и отуд по брегу над бор у Крсте, и од Крста по брегу у Ражану, како пристаје Ражана у Прудштицу, и из Прудштицу у Умоврен поток, посред поља, иза стога у пољану.

Село Гусино и с планинама, а међе му: од пештере у литу стену, у Камене струге, у Јаворови дол, у Пределац, у Брест низ Вољску, у Бели поток посред Годиље, више Бабине букве у Драгоманов лаз код Дугих лука низ Врмош, крај Бабина луга и низ реку поред Кривача у Триовштицу и поред Преровница у Осредак, у мочила поред Стрмоглавница и поред Попове луке, у врбу у Трифонов крст.

И рибара 14 кућа, и с ловиштем како је био забел Краљевства ми, и нико други да не лови ту сем цркве; а ко се нађе да силом лови, да плати цркви 12 волова; и ови рибари и са својим местима како су били и у Краљевства ми.

И у Зети, село Хмељница и Рујишта, а ово су им међе: од Цемве где се зове у Утрж на врх, и у Раћеву гомилу поврх Чемерна, отуд у врх Буковика, отуда у врх Јагодна, у дрен, у Кошућу локву; отуд право у пештеру светлу, од пештере поврх брда у Прапрат, у студенац, отуда путем у Врању стену, од стене у плочу у студенац, у рупу на Испитње, у шупљу стену у Улицу код Прапратне луке поврх Буковика у студенац, у Стару, у рупу у Хмоду (?), у Жупану стену, уз врх у Студенац пасји, од шупље стене поврх Велијега брда на Облу главу, од Обле главе у Чрни крш, около Крилогоста, у стражиште у Чрвену стену, од Чрвене стене иза Грапца, и од Грапца у Липову улицу; отуда на врх рудине где убише Љупца, на гомилу на врх Липица, и низ Липице по сред Белмужева лаза, и отуд на врх Бачваревине, и на врх Љупкове гомиле, и од Љупкове гомиле по врху у Ланбинска кућишта, у Дубоки дол и у Малу гомилу, и покрај стене на Бутољу у брод у Цемву.

Сеоца: села Диноше, Храстије.

У Подлужију: Годиње, Жаборово, Гостиље и друго Гостиље. А ово су им свима међе: међе Подлужију од Цемве, на улазу камен укопан, према њему у гомилу, од те у другу гомилу, на којој се зове Убога драча, и од Драче право на камен укопан према Горици, и од тога на камен према горњој локви, и од тога на камен како води пут, и од Светих Врача преко пута, ниже у камен укопан, и од тога кроз куће свињаревске на камен укопан покрај крушке, и од тога на три плоче право на Мртвицу реку, у Мртвачки камен, и од тога право кроз луг, где Мртвица упада у благо крај камена.

А ово су међе Диноши: од Цемве више три груде у брод, и отуд у кугласти камен, од тога право у обли камен, укопан, и од тога право у трећи обли камен укопан; од тога у гомилу ниже Врзине гомиле, и од гомиле право на рат како се камен ваља овамо и онамо, међу Рибницу и међу Диноше.

А ово су међе Ботуњу забелу: од Говедарјева брода право цестом великом у Змијину главицу, од Главице право преко поља ниже Радовића у просечену стену.

А ово су међе Храстију и са свом планином: од Рибнице у Грађену главу, и у Хумац, у Угарску гомилу, у рупу и у дрен, у мађел, и у Освећу пештеру по стени, и за преслопом, по главицама у Лесков долац, и како вода скаче у пештеру, и у Шупљу главу, у Расохатац, ниже Грабовице у главу, у Радовац, по брегу у гвоздац, у Хумац, више Орјахова у бор, у врх Велијега хума у Завалу.

А ово је планина диношка: Колштица и Рикавац, а међе им Скроботница, од Скроботнице уз брег, међу Широкар и међу Рикавац.

А Жрносек како је био за време Владислава, тако да буде и свагда.

Село на Сави Брестије, и с ловиштем и са ловцима, и са својим старим међама.

А ово су планине:

Планина над Сасима Трјебачким, Шарена буква, и са свима јој међама.

Планина Јеребиње и окрајци јој, а међа је њој у Камичак над Колепчу под Бериње у дворишта краљева, од дворишта у Книну, од Книне у Моштаницу у врх Курила, и у Средњу гору, у Пастрац преко Зле стране по брегу крај Копривнога дола, од Сухе планине како се камен ваља.

Планине Баба, и Гозбаба, и Витицрев, и Јеленак, и Чахор, и Драгојло, а међе им у Белу водицу, од Водице у Крст, од Крста низ поток у реку, и низ реку иза Гозбабе, уз реку на Балван, од Балвана уз поток на Модри камен, из Камена право у Комарштицу и низ Комарштицу где пристаје у Витицревски поток; отуд у Стрижишта и у Салче гладе, и над Велику, како планина сходи у гвозд, иза Драгојла у стену, од Шекулара у студенац, у Модри дел како спада у Бистрицу, и низ Бистрицу, и где упада Кудрешки поток иза Невечерања, у студенац у Кудреш, у обли брег.

А ово су међе међу Алтином и међу Плавом, планинама: крушевске од међа градачких, у Стрекавац, у светогорску међу, у сечену стену на брод у Добру водицу у Хотиш, у доње чело Ражане у Вртену стену, под чисте стране, отуд на врх пештере.

А ово су међе Чрним горама међу Плавом и Будимљом, покрај Козијега хрпта у локву, право уз брдо, међу Бенчу са градачком међом, отуд право у Велије брдо, и у Велики камен, и низбрдо по коси кроз гвозд, и падајући с брега према Луковом потоку, а од Зле реке куда се ни оре ни копа уз поток, и преко потоку у пут како спада с Липовице, и право уз брдо на врх у локву, и низ борје у Радошев камен, а од Врмоше куда се ни оре ни коси сва та планина.

Село Војтешина, попа Церовца, са црквом и са својим међама.

Село у Подрими, попа Братка, и са својим му међама.

Село у Ибру, попа Срђа, Трескавац, и са својим међама.

Село Чиготово, Доброслава Грбице, и са својим међама његова половина.

Село Морјани, браће ђаконa Богоја, и сина му Прибила, са људима и са својим међама, како су га држали у матере Краљевства ми, тако да га држе и у цркве ове.

И села која даде Краљевство ми Војтеху, Бољетино; Будју, Доња Бистрица: Жажу, Кривотуља; Радомиру, Јелшевник; и Влаху, Пакљани – докле су верни цркви и Краљевству ми, и ономе после мене који буде владао, и докле год се не нађу да краду цркву, да су њима и њиховој деци после њих у баштину свагда. Такође и Доброславу Степковићу дадох село у Рашком крају, Бекова, где га је и раније држао, и докле је веран цркви да га има, он и деца његова.

А ово је закон људима црквеним:

Ко су меропси, да ору озиме пшенице рала три мата, а јаре – два мата, а проса – три мата.

А сокалник озиме – рала два мата, а јаре – мат, а проса – два мата.

А виноград сваки да копа, и поп и дијак и отрок, и сви мајстори као и остали работници. Ко ли га не ускопа до Васкрсења, да му се во одузме.

А сено да косе као меропси, и сокалници и мајстори сви једнако, и на накосицу сваки да изађе ко може косу да држи, за један дан, осим попа. Тако исто и на плашћење за један дан, и на здевање; ако ли буде на далеко, онда по један од куће, и за 3 дана да покосе, и спласте, и здену.

Згона да не буде.

Бедбу да ору с јесени једну, а бедбе на плуг – мат. И што ору, да влаче и возе, а да не вршу.

А насрпице сваки да жње три дана.

И како сви косе сено, тако исто и градове да граде.

Сено да се не узима људима манастирским, сем ако дође господар и затражи, манастиру сено то да се узме.

Работа је меропху, изузев сокалника, житотребљење, у мађупници стојање, слад на годиште десет дасака, три лакта дуга а комол широка.

По шестар хмеља меропх на годиште да даје, и оглаве да дају, а друге работе сви једнако, осим Зете и Плава јер су далеко; а друге метохије све редом да држе недељину, слад Стефанову дне која метохија прави та да га и донесе и оточи; и свак да донесе три кабла пшенице.

Сокалник када са игуманом или с калуђером камо иде на црквени посао, да се од црквеног храни; а када сам иде, своје јело да носи.

И ако се по греху запали манастир, и сокалници да раде.

И који немају сина или брата или работника, самци, два да се здруже иако разну работу и земљу имају, али на друге работе, осим орања и винограда; тако исто и сокалници, и било који мајстори.

Србин да се не жени у Власима; ако ли се ожени без знања игуманова, да се ограби и свеже и онај Влах од кога се буде женио, и да се врати принудно опет на очево место, а који буду стариници и не узмогну се повратити, ниједан да није војник него сви ћелатори.

Црквеној стоци ничија стока да се не приставља, ни у овце, ни у краве, ни у кобиле, ни у коње, ни у свиње, ни на пољу, ни у граду; ако ли се што нађе, да се узме цркви, а ко буде пристављао – да се казни.

Игуман црквенога човека милоснику црквеном да не даје силом, већ ако неко осиромаша, да га црква помогне, или да својом вољом пристане уз неког и работа док буде хтео, и опет да дође на своје место.

А сокалничји који се предају док јашу на оброчним коњима, да им се коњ не даје уопште, но када на женидбу пође ако буде достојан, игуман у договору с братијом да му даде коња.

Сокалници да помажу шити цркви, и трапези, и краљевим палатама.

Млинари који своје млинове имају, да секу жрне и праве млинове црквене.

Калуђер да не изузима ни од које работе својега брата, или сина, или кога од рода, него у којој их је работи оставио ту да работају.

Земља црквена уопште, ни у подорање, ни у седење, никоме да се не даје.

Потеса сеоског у свој области црквеној да не буде. И ако не буде ратара, да меропси редом са црквеним воловима ору.

У којем било селу који било мајстор, ако ће имати много синова, један од њих на очеву месту да остаје, а други да су работници.

Синови поповски који књигу науче, сви једну земљу очеву да држе, а који не научи – ако му је отац поповић, а он да буде сокалник; ако му је отац меропшић или сокалничји, а он да буде што му је и дед био.

Када краљ доходи у манастир или у метохију, нека му се даје шта он хоће; а када архиепископ – да даје црква хлеб, и зоб, и сено, а људи месо.

Зећани и Плављани што се нађе рибе да доносе у манастир.

Бољарски коњи да се не товаре.

Јагњетина и лан да им се не узима.

Трнка пета у току године, осим попу, свакоме да се узима.

И ако ко украде што унутар цркве, макар и восак од свеће или тамњана, да му се кућа распе.

А сирота која има мала сина, да држи све село докле јој син не одрасте; ако ли нема сина, да држи селиште, и врт, и најбољу главну њиву своју.

А Зећани и Плављани да ору мати и бедбе и виноград копају и сено косе као и манастирске метохије.

А ковачи уговорни, и дрводеље, и кројачи, и штавиоци, и седлари, и грнчари, и зидари, и златари, сви да ору и косе као и сокалници, и све своје што уради, да свршивши и извршивши донесе у манастир; ако ли што упропасти, да плати од куће.

А о глобама: одбој – 18 динара, а рука, печат, потка, самосуд – по 6 динара; слање – 2 динара; за послух – 2 динара, и где год се суд чини свака глоба да је цркви. Мехоскубина као и одбој, а они који су окрвавили руке, цркви 3 платна, а достављачу 3 платна. А глоба за међусобну крађу као и у влашком закону.

Који владалца бије – 6 оваца, и бојац да се вргне у тамницу и да се не пусти пре 3 месеца; ко ли ће га раније пустити, да је проклет.

Сокалници да доносе у годишту товар жита и товар вина, откуд им рече игуман.

Пастирима свим, овчарима и коњушарима, и јахачима и кобиларима, да се плаћа као и у Студеници.

Игуман у посланство да се не шаље.

Војске, ни града, ни соћа, ни коња, ни пса, ни друге какве работе краљеве да не буде.

Кројача кожухних 10, а чизмара 6, грнчара 2.

А ово су Власи:

Катун Пијаниц: Рајан с браћом, Дејло са децом, Паркач Рајанов брат с децом, Хранислав Мађеровић с браћом, Војихна Бојић с браћом, Војихна Добродивић с браћом, Њежило с децом, Смир Срдановић с браћом, Богдан Велеглав с децом, Продан с децом, Рутос Десић с децом, Рад с децом, Бољан с децом, Војисил с децом, Коман с децом, Ђурађ с браћом, Велислава с децом, Десислав с децом, Страхина с децом, Његослав с децом, Миле с браћом, Владимирић с браћом, Војислав с децом, Добре с братом, Војин с децом, Станило с браћом, Скорота с децом, Драге с децом, Белослав с децом, Братосин с децом, Скориша с децом, Губер с браћом, Братослав с децом, Лукар с братом, Инослав с децом, Преислав с децом, Мартин с децом, Прибо с браћом, Балдовин с децом, Бољан с децом, Доброта с децом, Курилова деца, Калота с браћом Поповићи, Хране Лулић, Будисављева деца, Мачкат с децом, Белослав с децом.

Катун Шишатовић: Радомир, Стан, Драгослав, Богдан са браћом, Влкош са децом, Хранислав с децом, Срдан с браћом, и Ниноје, и Љубојевићи – Дабижив с братом, Стефан с братом, Томислав с братом, Радослав с братом, Гвозди с браћом, Балин с децом, Музак с децом, Сен с пасторцима. Њега с децом, Влад с децом, Радова деца, Радомир с братом, Радоза с браћом, Братешан, Стројило, Балин с братом, Каштевара с децом, Бојило с децом, Будислав с децом, Богдан с братом, Стројило с децом, Братоје с децом, Драгош с братом, Драгомир с децом, Радота с браћом, Радослав с децом, Бунислав с децом, Станоје с братом, Хлап с децом и зетовима, Будислав с децом, Дађе с братом, Калана с децом, Михо са синовима, Радослав Златокос, Богдан с братом, Богдан Кондре, Братослав с децом, Богдул с братом, Стојан са синовима, Инослав с братом, Стројило Велимирић, Богдан с децом, Мирај с децом, Рад с братом, и Братен с братом, Дворе с децом, Братан с братом, Тихан с децом, Гостимир с братом, Букор са синовима, Бобе с братом, Првослав с децом, Стефан с децом, Милша с братом, Братина с братом, Стројиша с братом, Балоје, Доброслав, Добрешки с братом, Инослав с братом (старији), Добромир с братом, Пелегрин с децом, и Преде, Бујан с браћом, Стојан с братом, Предислав с братом, Микул с децом, Добрин с децом, Драгија с децом, Бјежан Радиловић с братом, Војњег с децом, Брајен с децом, Станоје с децом, Хране с децом, Срамко с братом, Војихна Зоричић с децом, Војислав с децом Видраревићи, Прибан с децом, Витан с браћом,

Војихна, Рајко с децом, Влад, Добромир и Станислав с децом, Балин с братом, Бороје с децом, Војихна с браћом.

Катун бугарски: Радомир Ручица с децом и са зетом, Коста с децом, Драган с децом, Шлеман, Бунило с децом, Његован с децом и зетом, Хрс с децом и зетом, Божић с децом, Титен с децом, Паја с децом, Белош с децом и зетом, Прибо с децом и са шуром, Стан с децом и зетом, Раја с децом, Михаил с децом, Влад с децом и с пасторком, Дехо с децом и зетом, Влаја с децом, Војихна с децом, Оприша с децом и с братом, Стефан с шурацима, Минута с децом, Бачин и с децом, Добре с децом и са зетом, Мане с децом, Радило попов зет с децом, Преде с децом, Братило с децом и зетом, Литрокос с децом и зетом и са шурацима, Радило и с децом и зетом, Бољеслав Кожа с децом, и Смољан с децом, Дедоје с браћом, Градоје с децом, Добре са синовцима, Брајко с децом, поп Кустодија с тастом и са шурацима, Ђурађ с браћом, Драгослав с братом својим.

Катун барелевски: Костадин премићур, Богдан Предиловић, Мојан, Радомир, Братосин с братом, Инослав, Храње, Техоје с браћом, Беладин с браћом, Грубша са синовима, Његослав и са синовима, Раде с браћом, Храње, Његул, Шолица са сином, Храње, Белмуж, Илија с братом, Влкослав, Стан, Шарбан с децом, Љубен са синовцима, Бунислав, Јањева жена с децом, Хлап, Будислав, Бороје, Иван, Његослав, Продан, Братослав, Седокки, Мирослав с браћом, Влад, Куманић, Бунислав, Војислав с децом, Брз, Белослав, Радник, Доброслав са синовима, Хрс са синовима, Милослав, Игнат с браћом и с децом, Дабићна с браћом и с децом, Срамко, Радослав, Бориша, Зоран, Радослав, Добре, Влад с браћом, Бољеслав, Његота, Иван, Буниша, Десимир с браћом, Крајислав с браћом, Бале с братом, Толчин с братом, Његул, Рад с децом, Радослав и Мрша.

А ово су Проиловци: Борислав, Љубимир, Ђурађ, Драгија с браћом, Братица, Влад, Влкослав и Влад Будиславићи, Милта с браћом, Првош.

Катун Урсоловац: Мојша, Хлап с братом, Милша Стефан с братом, Бољеслав, Рад с братом, Раден с браћом, Инош, Коста, Добромир, Његослав и Станислав, Првослав с братом, Богоје, Смољан, Пилеј, Радул с братом, Брњан с братом, Стефан, Војихна с братом, Шарбан с децом, Војихна, Мирослав, Рајко с братом, Марко, Срдан с браћом, Доброслав, Дарослав с братом, Братен, Обрад, Драгосин, Рад са синовима, Милеш с браћом, Иван с децом, Рубац с децом и са зетом, Нине с децом, Милеш с браћом, Шишка с децом, Копил с децом, Белгун с братом, Остожије с децом.

Катун Бобојевац: премићур Војсил, Коста, Храње с братом, Бољеслав с братом, Радослав с братом, Радеш, Војихна, Рунко, Ђурађ с децом, Миле, Војихна, Братослав, Богоје, Милан, Богдан, Дунав, Љуба с братом, Радота, Богдан, Братула, Храња с братом, Хлап, Мана, Храња, Храња, Продан с братом, Хрс, Добромир с братом, Богдан, Драгоје с братом, Станислав, Крајимир, Калопа брат му, Рајко Братановић, Хранислав Хрсовић, Рајул Драгановић, Радота Дудетић, Балдовин.

Катун Смудирог: Рудал с децом, Бољеслав и Његул, Војихна, Велимир, Мојма, Милтен, Граде, Храње, Прибе, Коста, Милослав, Добрчин, Љубслав, Драгоје, Градило, Славоје, Радован, Борислав, Војсил, Срдан, Тврдислав, Његован, Драгоје, Толоје, Владе, Радул, Лазар, Драгослав, Мужбрат, Богдан, Прејша, Љубоје, поп Дмитар, Стrojислав, Прибислав, Љепчин, Добромир, Стефан, Доброслав, Надихна, Драгослав, Братослав, Војин, Озрислав, Хлап, Милетко, Крајиша, Милослав, Драже, Шарбан, Дубравац, Хранислав, Влчмил, Друже, Хрватин, Инослав, Рад, Војихна, Доброслав, Боред, Богослав, Прибе, Стrojило, Дедоје, Ђуроје, Раде, Добровој, Братослав, Милтен, Бардоња, Друже, Радомир, Богдан, Гојислав, Радослав и Хрс, Војсил, Добре, Балин, Милча, Дабижив,

Његослав, Драшко, Станислав, Хлап, Борислав, Његоје, Белчин, Раде, Хлапац, Богде, Прибоје, Велимир, Болко, Шевел, Тврде, Ботољан, Халапа, Братејин, Костадин, Добромир, Бољеслав, Прибац, Војсил, Станислав, Никола.

Катун Војсилац: премићур Војсил Групшић са сином, Десислав Бакровић с децом, а син му Раткула с децом, син му Болко с децом, и син му Добрешико с децом, Белослав Драгтић с децом, брат му Инослав с децом, Ставер Крагујевић с децом, брат му Хранислав с браћом, Милослав Лихомилић с децом, брат му Мужбрат с децом, брат му Његоје с децом, Војихна Љубојевић с децом, Љепчин брат му с децом, Друже Радомирић и с децом, брат му Војсил с братом и с децом, Станислав Братхранић с децом, брат му Радослав с децом, брат му Доброслав с децом, Бороје Станковић с децом, брат му Радомир, Будило с децом, Гојша с децом, Добрибрат с децом, Милдраг с децом, Љубоје с децом, Костадин, Радоста с децом, Гостимир с децом, Берислав с децом, Рад с децом, Будица, Беривојева деца, Берче с децом, Грубша са браћом, Велимир с децом, Будислав с децом, Богдан с братом, Бунислав с децом, Кркоје с децом, Драгоман с децом, Бориша с децом, Милтен с децом, Богдан с децом, Милослав с децом, Хлап с децом, Првоје с децом, Брајен с децом, Буноје с браћом, Богош с братом, Драгослав с децом, Радослав с братом, Иван с децом, Добрчин с децом, Првоје с браћом.

А ово је закон Власима:

Да им не буде десетка великог, већ мали да дају сваке године – од 50 оваца једну са јагњетом, а другу јалову.

И ако по греху изгину кобиле које припадају цркви, да даде слагајући пету кобилу прво годиште, и ништа више.

И да дају цркви на годиште сваки човек по 2 јагњета, и који села имају да косе сена 3 дана, на кијерезима или негде у близини, и да доносе у годишту товар жита, а други вина; и да доносе соли црквене откуда им игуман рече 40 клетишта 10 товара.

И ко је војник и не буде тежио вуне црквене, да даје од себе окрој; и војник и ћелатор да носе сирење с планине, и ћелатор да напаса овце и вуну стриже, а војник да чува пастире. А у зло време и војник и ћелатор да иду к овцама.

И крађа међусобна – 6 волова, а коњска – 6 коња.

А ово је земља влашка на Кијеву. И међе Кијеву: од Смудиглава на Главу, и од Главе на крушку, и отуда по брегу на Домање.

А ово су међе Прчеву са Светогорцима: од Чрљеног камена над подграђе, над Влашки брод, иза Вукојевој главе, покрај Претининих лазова, путем како води у Огорелац у студенац, од студенца уз брдо на развође, и по развођу у старо црквиште Светога Петра, и отуд преко у Краставац, Чрnome жегу у Крш, од Крша право преко Главе у Урсолов дол, и низ дол у реку у Љубижу, отуд уз реку ка Домање, отуд на Бело поље, уз док ка Кијеному дубу, на ређевски студенац; отуд на игларевски студенац и опет у Чрљени камен.

А ово су дохоци цркве, од Брскова, сваке године 200 перпера.

И Глуха Вас, коло цело и са рударима, и дохотке да дају цркви како су давали Краљевству ми.

И у Светога Срђа на широком броду 100 спуди соли, и царина да се не узима, нити на коме броду бродарина.

И ово све што сам даровао овоме светом храму, овим законом нареди и утврди Краљевство ми да буду манастиру као горе што рекох, да не буду епископији него игуманству. А власт духовна да је епископу рашкоме по Ибру горњем и Јелшаници и Ситници и оба Лаба и Дршковици, и куд год је на другом месту била област духовна ове цркве, рашки епископ да попове поставља и ђаконе и дијаке, а игуман да суди сваки суд духовни, а епископа да

извести; и протопопа да постави игуман црквенога свог човека. Да су глобе и дохоци цркви, а епископу за све то даде Краљевство ми шест стотина перпера, да скује кандило цркви светих Апостола, и помен духовни сваки да му чини, а ине власти да нема никакве.

А игуман на сабору да има место четврто.

И ово све што даровах, са Богом тада краљ и самодржац свих српских земаља и поморских, Стефан Урош, и с братом ми Стефаном, овоме светом храму, или од свога дадох, или купих, или испросих, или замених, или у господина архиепископа или у кога било, које вазљуби Бог и подигне после мене да господује у отачаству нашем, или од потомака наших, или од синова, или унучади, или праунучади наше, или било кога од рода нашег, или неким судом Божјим и од другог рода, томе предајем свети овај храм; а нико други да њиме не влада, осим владара. И овога молим, и опет молим, старе као оце, средње као браћу, младе као синове, да не буду злотвори ни разоритељи светог места овог, већ напротив, саздатељи и савршитељи, као што се и ми старасмо за живота нашег да недовршена и порушена здања црквена и прилоге светих мојих прародитеља, и родитеља, и рода нашег сазидамо и довршимо. Ако ли које место нисмо успели да посетимо или обновимо, онда бар оно што је утврђено писаним хрисовуљима, колико ја знам, ниједне црте не извадих нити разорих силом, већ само куповином и добровољном заменом. Тако и вас молих, и још молим, да све оно што сам дао и уписао овде не разорите ни одузмете, ни мало ни велико.

Ако ли ко дрзне силом да потвори и једну једину цртицу да разори или одузме од свега што је овде уписано, нека од таквога одузме Господ Бог милост своју, и да га убије сила часног и животворног крста, и да има уместо помоћи супарнику пресвету Богородицу, и да прими проклетство од светог Јована, пророка и претече, Крститеља, и од 12 апостола, и од 318 светих отаца у Никеји, и од овога светог првомученика Стефана, и светог Симеона и светог Сава, који наследише и осветише испрва ово отачаство наше, и од свих прародитеља и родитеља наших да је проклет, и на страшном судишту христовом уместо благословнога гласа да чује: „Идите од мене, проклети, у огањ вечни, спремљен ђаволу и анђелима његовим” (Мт 25, 41), и да отпадне од отачаства и од рода нашег као Јуда из збора апостолског, и да убројан буде међу оне који распеше Господа и рекоше: „Крв његова на нас и на децу нашу” (Мт 27, 25); и од свих светих да је проклет и триклет, и од мене грешнога да је проклет и анатема!

†*Стефан Урош, по милости Божијој краљ и самодржац свих српских земаља и поморских*

Ово све што дарова с Богом тада краљ и самодржац свих српских земаља и поморских Стефан Урош овоме светом храму, или из области Краљевства свога даде, или купи, или испроси, или замени, или у господина архиепископа или на другом месту где било. И ја Стефан, Христу Богу благоверан раб и брат Господина ми великога краља Стефана Уроша, видевши ово дато и овде њиме уписано овоме светом храму, не потворих ни извадих нити једне црте, већ напротив потврдих. Ако ли ко дрзне силом и једну једину цртицу да разори или одузме од свега што је овде брат мој уписао, а ја потврдио, кога изволи Бог после њега и после нас да влада у отачаству нашем, или од синова, или унучади, или праунучади наше, или било кога од рода нашег, или судом Божјим и од другог рода, од таквог да одузме Господ Бог милост своју и да му је супарница пресвета Мати Божија, и да га убије сила часног и животворног крста, и од свих пророка, апостола, мученика и светих отаца, и од светих наших прародитеља и родитеља да је проклет и триклет, и од мене грешног да је проклет и анатема!

†*Благоверни раб Христу Стефан, раније бивши краљ*

Благоизвољењем трисијаног божества, Оца и Сина и пресветог Духа, просветљена је и утврђена била српска земља у правоверној вери многим трудом и знојем господина и учитеља, наставника и просветитеља, и апостола српског Сава, и свагда непрестано благодат божествена расла је у српској земљи. Због тога и овај благоверни и самодржавни и светородни, превисоки и крепки, велики господин наш краљ Стефан Урош, заиста плодне маслине чист изданак, следећи свете своје прародитеље и родитеље, који подигоше славословља божествене домове светих цркава у отачаству своме, и оно што су они испунили и довршили потврђује, и још што је непотпуно испуњава, и довршава, не само у своме отачаству српској земљи него и у околним му царствима, што их не могадосмо овде све пописати. Уз то и овај дом душевни себи сатвори, ову велику лавру у име светог мученика и архиђакона и апостола Стефана, у славу Сведржитељу Богу, за молбу и помен себи, и по њему с Богом краљевима српске земље, за општежилиште монасима, за утеху, и храну, и одећу маломоћнима. Тада светворачка, и савршитељна, и милујућа свемоћна благодат Божија и мене, ако и небогоудна црнорисца Никодима, учини да будем престоник светог Сава, архиепископа свих српских земаља и поморских, у јединству правоверне вере и са богосабраним сабором српским, свесвештеним епископима и преподобним игуманима, чија су имена ово: епископ зетски Михаил, рашки Павле, хумски Данил, хвостански Јован, топлички Јоаникије, будимаљски Никола, дабарски Јован, моравички Никола, скопски Стефан, дабарски Јован (!), призренски Арсеније, липљански Игнатије, браничевски Мојсије, мачевски Јован; игумани – студенички Теодор, милешевски Гаврил, сопотски Атанасије, бањски Сава, градачки Исаија, моравског Градца Јефрем, рашки Јевстратије, кончуљски Јевстатије, модрички Вартоломеј, хтетовски Теодор, гостиварски Данил, ораховачки Гаврил, нагорички Венијамин, скопски Никодим, и сав богосабрани сабор све српске земље, видевши Божије милосрдно човекољубље о господину нашем с Богом тад краљем Стефаном Урошем, славио онога који прославља славитеље његове.

Пре свега осталог, да вама који слушате буде познато ово: да ништа у овај дом неправедно не приложи, ни раније саздане цркве не повредивши, ни хрисовуља њихових не разоривши, само што из области Краљевства свога даде, или купљено, или испрошено, или добровољну замену, са благовољењем целог сабора; и за испрошено, или за замену, или за куповину, не само одговарајуће даде него и више. Стога и смерност моја, са богодарованим ми правоверним саслужитељима, и са целим сабором српским, најпре молимо краља све српске земље и оне који ће после њега владати и господовати, да у овом хрисовуљу све писано ничим повређено не буде. Уз то по наредби Господњој забрањујемо, штавише и проклињемо именом Пресвете и једносушне Тројице, и пресветом Владичицом нашом Богородицом, истинитом Матером Господа нашег Исуса Христа и свима светима од века Богу угодившим: ако ко вољом својом по наговору ђавола дрзне да разори што или повреди, да сиђе казна гнева Божија на душу и тело његово, и да прими горе написане клетве, и од светог Симеона и светог Сава и од свих светитеља српских, и од свих светих да је проклет, и од мене смернога црнорисца Никодима, и од свих који су са мном епископа и игумана и свега свештеничког чина, и свега монашког, и од свега сабора, да је проклет, и триклет, и анатема!

†*Смерни Никодим, по милости Божијој архиепископ свих српских земаља и поморских*

ИЗД.: Љ. КОВАЧЕВИЋ, СВЕТОСТЕФАНСКА ХРИСОВУЉА, СПОМЕНИК СКА 4, БЕОГРАД, 1890; УПОР. ИЗЛОЖБА СРПСКЕ ПИСАНЕ РЕЧИ. КАТАЛОГ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ, БЕОГРАД, 1973, БР. 63 (ДАТИРАЊЕ ИЗМЕЂУ 8. ФЕБРУАРА 1314. И 12. МАРТА 1316).

Стефан Урош II Милутин, краљ Србије (1282–1321) оснива и дарива манастир Грачаницу 1321. године. Грачанички поседи су на Косову, у непосредној околини Приштине, која се у повељи и помиње; наведена су подробно по имену села, са међама њиховим, а у неким случајевима и са именима зависних сељака. Повеља садржи и посебну законску регулативу у виду проширења посебним одељком, под насловом „Закон стари Србљем“, за становнике на територији овог властелинства.

†Цар царева и Господ господара, светлост жива и неприступна што небесима управља и земљом царује и преисподњом господари, који животом и смрћу влада, узађе на Гору таворску, хотећи да покаже ученицима својим светлост божаствене славе своје. Постарајмо се и ми, од свих сиромашнији душом, и срцем, и умом, да достигнемо висину божаственог усхођења, не бисмо ли угледали славу Бога нашег, који усхтеде из превеликога својег милосрђа да помилује род људски, умртвљен грехом, те да га нађу они који Бога траже.

Стога и ја, од свих грешнији, Стефан краљ Урош Други, праунук светог господина Симеона, слуге Христа мојега и пречисте његове Матере, заступнице рода хришћанског, и ја вапијем: Подигни ме из дубине греховне и просветли ми очи срдачне, пречиста Владичице! Буди ми помоћница и покров о страшном и другом доласку, и мени који краљујем по вољи Божјој, Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа, краљу Стефану Другоме Урошу, праунуку светог Симеона!

Видех разрушење и пад храма свете Богородице грачанске, епископије липљанске, те саздах од темеља и живописих и украсих унутра и споља. Ово, дакле, да сви знају писа Краљевство ми, јер хрисовуље што их учинише прародитељи и родитељи светој Богородици грачанској, епископији липљанској, у којима села и засеок и паше, летишта и зимишта, нашавши Краљевство ми једно отрто, а друго изгубљено, и ваистину дато од прародитеља и родитеља – ја, грешни Стефан краљ Урош Други и с Богом самодржац свих српских земаља и поморских, писах хрисовуљ овај, села по имену: Грачаница и Сушица и Селце, и са засеокима њиховим, и са међама – на студенац (...) јања (?) право по пољу у брешће ка Спасовој цркви, кроз поље право на Скуланове воденице, право у реку грачанску, и право у сусрет Мајаслављим воденицама, преко у крушку, у белег. И од крушке преко у Крушевац, и Крушевца како нестaje – право у Бутовац, по брегу на орану пољану, на Кумању главу, на Недељу, по брегу право над Брус, и од Бруса по брегу право на Остри врх, и од Острога врха на Велетен, међу Сушицу и међу Гуштеричу, падином право на брод, где се падина завршава; и од брода путем великим по пољу, право на пут који води из града у Приштину, путем на први белег, право у Жупањ студенац.

А ово су људи које је довео епископ Игнатије, добивши их парницом од властеле: у Сливовој три брата – Филип са синовима, Стефан са синовима, Богдан са синовима, Рад са синовима, и два брата која прида Краљевство ми – Милосава и Десимира, и Доброхва са сином, и са пчелињацима Краљевства ми, и у Сушици два брата, Радеја и Братослава.

А ово су они Грачањани што су парницом добијени од Оливера: Љубан са синовима, Ђур са синовима, Ранчић Рајкови са синовима и с братом.

И даде Краљевство ми цркви епископије липљанске рибнике све од ваде родимске све док не утече у Ситницу, све риболове празнику и њему што је до сита, и што се

находе воденице по тој вади на Пауњу од горњега рибника до Ситнице, и од века воденице што је имало Краљевство ми, половина сваке воденице да је цркви епископије липљанске, а епископ да стави свакој воденици гвоздје и камен један. И цркву која је ту на Пауњу подложих под власт епископије липљанске са попом Добромиром и с децом, и што је у те цркве два човека – Храна и Радосава, оба с децом.

И сенокос што га је косило Краљевство ми, ниже сокалника, и са земљом од тога сенокоса право долом, горе с тим истим њивама, на архиепископово стојиште, и тамо одозго у поље, и воденица која је ниже рибника доњега, да је цркви грачанској.

И епископ да постави калуђера или попа којегa буде хтео.

И њива која је станиште Краљевства ми с оне стране извора, да је цркви пауњској.

И виде Краљевство ми да је Бањска уписана у очевом ми хрисовуљу, и не узедох из очеве ми хрисовуља; и саздах цркву светог Стефана, и уручих је, а за то дадох златника 6 ту близу цркве свете Богородице, са свима ми међама правим (?), суходолом Скулановим и Љапиним с Баутисима на брег (...) свете (...) на село Љапов (...) на Смоланима бањским долином право путем по развођу између Мотичана и Крушеваца, право по развођу и на Бутовац.

И град учиних замену од мојих отаца Краљевства ми (...) господа цркве Грачанице, липљанске епископије, Грачанице метох Раму дадох с господином и с братом Стефаном и с архиепископом Савом (...) молитвеником српским (...) по вољи Духа Светог ва (...) велику лавру игуменију светог и великог првомученика Стефана. И њена села (по Лиму?) имена: поп Туман са синовима, Шапран, Хранислав, Милослав с Бољемиром, с Радославом и с Нинушем, Радомир (...) брат с децом, Бољим и синови, Светослав с братом, Богдан Радомислић (...) и с братом и с децом, Гојинић са синовима, Братослав са синовима, Хрен с братом, Прве с братом (...), Марко Паричић, Дојчин с браћом, Предивој са синовима, Доброило с братом (...), Радових с братом, Тудоровић Дмитар с браћом, Витомил и с децом, Дражуј с браћом, Берош с децом, Драгоја с децом, Драгун с децом, Михаило, Чеслав, зет Станимир Страхњин (...) Добрихна.

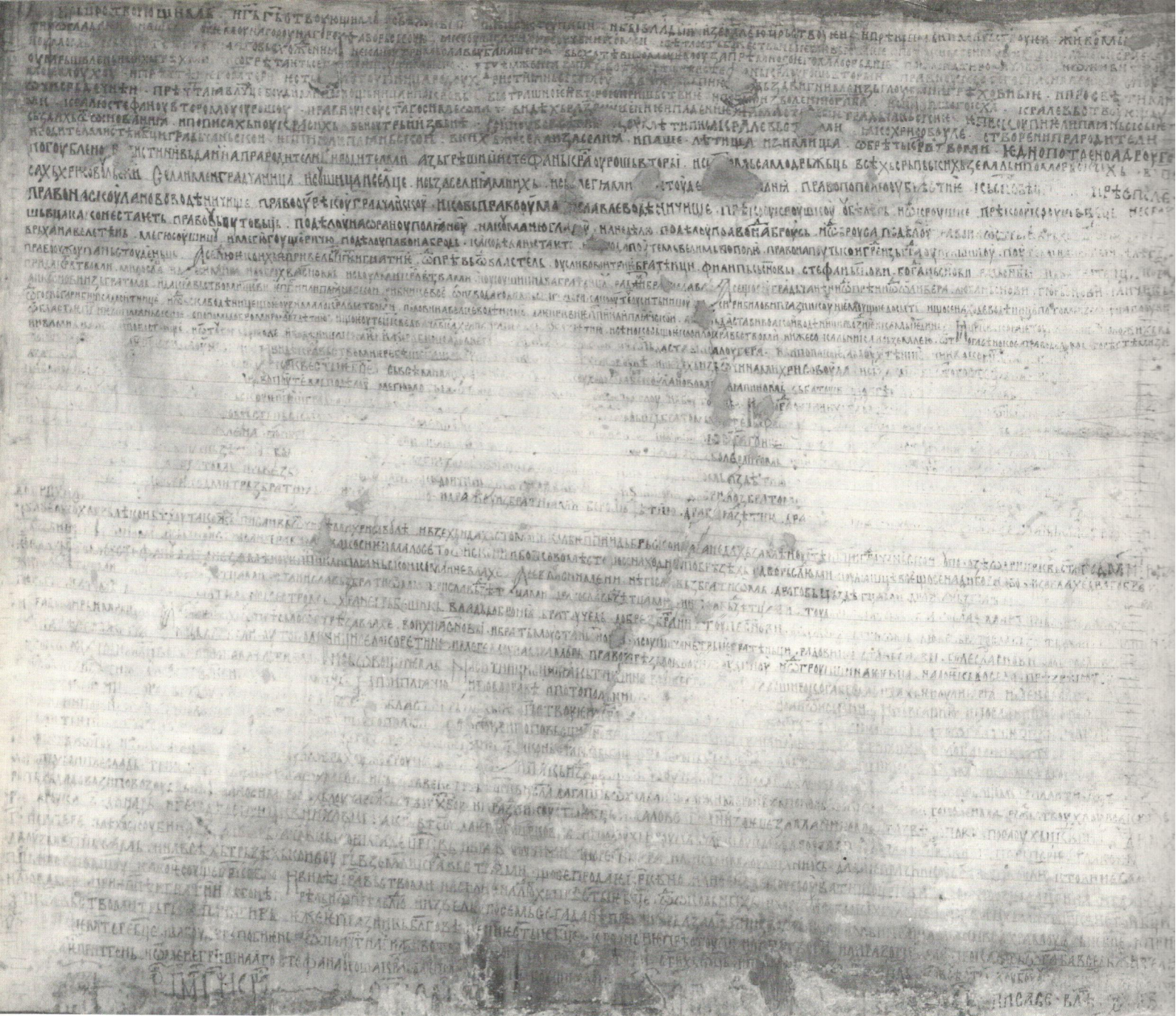
И бање у Сухогрлу које беху такође уписане у очевом ми хрисовуљу, и узедох, и дадох светом Николи, епископији дабарској, а за њих дадох у замену светој Богородици грачанској у Пологу Одри, цркву светог Дмитрија са људима и с планином, и са свима међама правим како је имало то од искони; и Борково место што се налази у Подбрезима, и двор с људима, и у Љашцу све што се налази Борково.

И за Влахе Драгобратиће, које дадох светом Стефану, дадох за њих у замену епископији липљанској Комајне Влахе. А ово су имена Власима: Његослав с браћом, Драговац с децом, Дражан с браћом, Драгослав с децом, Кукољ с децом, Гојишина жена с децом, Станислав с браћом, Берислав с децом, Драгослав с децом, Инекав (Инослав?) с децом, Тудор с братом, Братослав, Мартин, Берислав са зетовима, Ђурађ с братом, Дубровац с братом и са сестром, Хране Грбешић, Влад Доброњин братучед, Добре с браћом, Тупе са синовима, Дружоје с браћом, Љубе, Братислав с децом и Балини синови, Радомир и Мрша.

А ово су људи које парницом добисмо од Стреза, Влахе: Војихна са синовима и брат му Стан (...) и Сушичани три брата Радовићи – Стан са синовима, Бољеслав са синовима, Доброслав са синовима.

У Морави село Жегра, и са међама; у Тополници село Коретино и међе му: на мрамор право кроз локву, на рудину, и од Групшина Јејевца на Дојек, до села, преко реке у (...) поток.

У Родимљи воденица са земљом и са воћем.

ДАРОВНА ПОВЕЉА КРАЉА МИЛУТИНА, ИСПИСАНА НА ЗИДУ БАКОНИКОНА У ЦРКВИ МАНАСТИРА ГРАЧИНИЦЕ (1321.)

На Ситници, Синијак, Тишина, Вишеград од моста до широког брода. И дадох јој пчелара по имену Радивоја са пчелама и с децом, да су црквени до века, амин.

И по Липљану и по Морави и по Тополници како је била од искона, и по Врању, и по Славишту, и по Злетовој, и по Морозвизду, и по Полозима, који од власти грчке господари Краљ свих земаља и по његовој милости којој даде да влада епископији – или призренској или липљанској, и по Липљану, и по Морави, и по Тополници – попови и поповски синови (..) и браћа им и земље њихове с међама њиховим, тиме свим да влада епископ липљански, који у призренској епископији (?).

Закон стари Србљима

Меропах оре 4 мата, а сокалник 3, заманицом бедбу плуга 3 мата да ору, и тако да га повезу, површу и у рупу сипају.

И опет издаде и ливаду над Жребицом, одредивши да косе бедбу накосицом, да спласте и здену.

Меропах да цеди слад; трипут годишње да га охмелји. Ако цркви буде требало више слада, да га поп охмелји.

И да носи меропах понос до краљева стана; ко коње има, о Рођењу Христову сваки меропах да доведе по воз дрва.

И да носи меропах луча, о Рођењу Христову и о празнику свете Богородице.

И да лове 3 дана зечеве заманицом, осим попова.

Послух црквени 4 динара, а руке 7 динара.

И где год се парнички црквени човек на краљевом суду, да је глоба црквена и послух и рука.

Човек који покраде пријатеља свог, да плати цркви 3 перпера.

Главовна – 3 перпере; мехоскубина 7 динара; а човек који краде цркви и вражду учини, што рече господин

краљ, или ко има пчелињак да даје о празнику свете Богородице мед; ко ли не да, а има, да узме поп сам.

И да свим трговима који су у земљи Краљевства ми што се продаје црквено или се има куповати што цркви, да се не узме царина, но да рече поп на своју душу како је, будући црквено.

И виде Краљевство ми насиље над људима пресвете Богородице од околних и од међусобних људи. И створих милост цркви свете Богородице и људима њеним при епископу Игнатију, ко није повео спор и добио парницу о људима, и извео је ово после тога, да не буде препрека суду – за људе, ни извео, но дајем и испраћам ово све храму свете Богородице.

И приложи Краљевство ми трг панађуру, то јест празнику Благовештење свете Богородице.

Ко ли ово преступи или потвори или разори, да је проклет од Господа Бога Сведржитеља, и од пречисте Матере Богородице, и да буде убијен силом часног и животворног крста Господњег и од 318 светих отаца никејских и од 12 апостола и од свих светих, који су Христу Богу угодили, амин; и издајнику Јуди да буде прибројан, и од мене грешног Стефана Уроша краља да буде проклет на веке будуће, амин.

Стефан Урош, по милости Божјој краљ, с Богом самодржац свих српских земаља и поморских

Писа се у лето 6830, индикта 17 (!).

ИЗД.: М. ПАВЛОВИЋ, ГРАЧАНИЧКА ПОВЕЉА, ГЛАСНИК СКОПСКОГ НАУЧНОГ ДРУШТВА 3 (1928) 105–141.

ПРИЗРЕНСКА ПОВЕЉА 1326.

Стефан Урош III Дечански, краљ Србије (1321–31), даје села и властице епископији призренској – храму Богородице Љевишке, 1326. године. Подробно је описан посед призренске катедралне цркве свете Богородице »на Љевиши«, са правима и повластицама. Властелинство Богородице Љевишке обухвата и делове Горњег и Доњег Положа, не само територије Косова и Метохије.

Страшнога Цара блага Мати, Царице преславна и Владичице свету, Дево Богородице, Цара ваистину страшног свему свету родила јеси, од којег трепери и тресе се све видљиво и невидљиво, и хвалу му приносе као творцу и владатељу свих, страшнијем од царева земаљских, који у власти држи све видљиво и невидљиво, небеско и земаљско, којим цареви царују и силни владају земљом, који одузима дах кнезовима и свим људима крај живота утврђује. У Тројици слављен у трисветлом божавству, рођен пре векова од Оца, и опет у последња лета нашега ради спасења сишавши с неба и оваплотивши се од Пречисте Деве, коју нађе поље пространо и гору сеновиту и палату преславну, и са људима поживе као човек, и нас избавивши од грехова првог преступљења прадеда нашег, и обновивши пречистим својим крштењем, царство небеско обећа и рајску насладу. И све што је божавствено савршив, на небеса узиђе откуда и сиђе, рекавши опет да чекамо његов други и страшни долазак; он ће да сиђе и суди живим и мртвим, и да плати сваком по делима његовим. Оставио нам је пречисту своју Матер за помоћницу, и заступницу, и прибежиште, и покров крепки.

Њој и ја грешни, и недостојан да се назовем раб Христов, Стефан краљ Урош Трећи, по милости благог човекољупца Владике Христа, Богом помиловани краљ свих српских и поморских земаља, и са вазљубљеним мојим сином, младим краљем Стефаном, припадајући молим се из дубине срца, знајући је од почетка као заступницу и чуварку живота мојег, коју положих надежду и помоћницу души и телу мојем од младости моје. Она ме избави пречи-

стим својим молитвама од великих и тешких невоља и напасти љутих што ми се догодише у животу овом због грехова љутих и завишћу обманљивог ђавола и злих људи који мрзе на добро. Ови не трпећи да гледају велико милосрђе Божије и добро живљење моје, и неизречену љубав отачаску родитеља Краљевства ми коју он имађаше према мени, злим и недостојним саветом наведоше га на дело страшно и недостојно, што није згодно човеку на ум да дође ушима да чује: светлости очију мојих да ме лиши, и у Константинов град да ме да у заточење и са децом мојом да ме преда у руке цара грчког кир Андроника, рекавши да се име моје ни чеда моја после тога на земљи не појаве. Ништа ти бедници нису схватили, нити су се опоменули прекрасног Јосифа, завишћу браће продана, чиме му је уствари израђено да царује над целим Египтом; нити су се поменули милосрђа и правосуђа Божијег које због мене хоће да учини, за невину моју осуду и погибел, који праведнике љуби и грешнике милује, и прима молитве Матере, која се дан и ноћ моли за нас. Отрже ме као од самих вратница смртоноснога ада, светлошћу божавственом облиставши изведе ме и посади на престо светих родитеља Краљевства ми, и постави ме за цара и владоца и кнеза свој тековини родитеља Краљевства ми, да владам и краљујем у отачавству мојем и са превазљубљеним сином мојим, младим краљем Стефаном, као што се и није утајило преславно и дивно божавствено ово дело од царева суседних и по целога свету.

Ја, пак, грешни, свагда се дивећи толиком Божјем дару, размишљајући душом и телом и свим умом, дан и ноћ, чиме да узвратим Господу Богу мојему и пречистој његовој Матери – не знам; знам само да му благодарене и славу узашиљем и да се до последњега мојега даха и светим црквама старам, и што им је недовољно – да попуним, и да довршим оно што не достигоше да заврше свети родитељи Краљевства ми, и од мамоне неправедног богатства, сабраног гресима мојим, обећах макар неки мали део да ћу давати браћи Божијој убојој, који седе на распућима и пред вратима двора мојега, нудећи свима да купе царство небеско. И опет ми на ум дође страхан и неизречив час смртни, јер сви цареви, пророци и апостоли и светитељи смрћу скончаше, ништа не однесоше из овог света, само дела своја – добра и зла, и сви у гроб зађоше као да се нису ни родили; сву моју наду положих на Пречисту Богородицу, Богоматер и чудотворку у епископији призренској на Љевиши, што ју је саздао и живописао родитељ Краљевства ми.

Све што је имала света црква, дато и утврђено хрисовуљима од века древних царева и родитеља, и прародитеља Краљевства ми, у селима, и у људима, и у планинама, и у рибним ловиштима, и у другим правима црквеним, не наруших ниједне једине цртице, већ напротив потврдох и појачах и увећах први дар.

Село Хочу близу Луке, што су држали проијари и са људима села тога, и са земљом њиховом и са свим међама као што је сад и од почетка било и са виноградима и са њивама, све што је обрађено или необрађено да ово има света црква као и друга села црквена слободно и ни од кога неповредно.

И више тога села у Грачаници, на дољу, изневши свеосвештени епископ призренски Арсеније хрисовуљ родитеља Краљевства ми, и виде Краљевство ми да је она земља црквена и одузета у забел Краљевства ми; и због тога нареди Краљевство ми да постави пчеларник света црква да је на спомен Краљевства ми и сину Краљевства ми, младемо краљу.

И још приложи Краљевство ми село Немишље, да је заједно с Лутовицом, а међа му како је имало раније.

И горњи град Кула, у коме је црква светог Николе, како га је дао цркви родитељ Краљевства ми, тако да га има света црква за чување ризнице црквене, књига и